

jel a jövőre. A szépirodalmi termelés százalékban a következő: verses mű 33⁰/₀, próza 54⁰/₀, dráma 13⁰/₀. A lírai lélek előretörése könnyen magyarázható. Érzelmek hangulatai sok világosságot gyújtanak a helyzetekre vonatkozólag. Míg egész Oláhországban 417 oláh, addig Erdélyben 330 magyar napi-, heti- és havilap jelent meg. Kiadóhivataluk: Kolozsvár, Nagyvárad, Brassó, Arad, Temesvár, Marosvásárhely, Szatmár. Ugyanezek a helyeken működnek korábbi hagyományokkal bíró egyesületek is, mint az Arany János Társaság Temesvárott, a Szigligeti Társaság Nagyváradon, a Kemény Zsigmond Társaság Marosvásárhelyt és mindezek fölött az Erdélyi Múzeum Társaság.

A szépirodalmi munkásságban kiemelkednek mint lírikusok: Reményik Sándor, a filozófus költő, Aprily Lajos, a nagy eszmék hirdetője, a művészi költő. A magyar élet korlátozottsága magával hozza alkotásainak pesszimitista jellegét. Ide sorolhatjuk még Tompa Lászlót, Szombati Szabó Istvánt és Krúzselyi Erzsébetet. A regény és novella terén Gyallai Domokost, Nyirő Józsefet, Makkai Sándort, Berde Máriát, Gulácsy Irént és Szabó Máriát ismerteti. Magyar színházi est e hat év alatt 2160 volt, 1070-en eredeti, 1090-en fordított drámát játszottak. Az egész szépirodalmon át kiválóan a francia hatás mutatható ki. A tudományos irodalom képviselői: Kristóf György, Borbély István esztétikusok és irodalomtörténírók, — az utóbbi egyházi író is — Bitay Árpád filozófus, Makkai Sándor az egyháztörténet, Csüry Bálint a nyelvtudomány és ethnografia művelője, Biró Vencel, Temesváry János, Karácsonyi János, Gyárfás Elemér történészek, Jakabfi Elemér publicista.

György Lajos munkássága e téren is kiváló és élénken földerítő. Tárgyilagos előadása, találó kritikája ezt a füzetet kiemelik hasonló jellegű és magyar részről kiadott ismertetések közül.

MORVAY GYÖZŐ.

Dóczy Jenő: Arany János. Bpest, Génusz, év nélkül (1929.) 276 l.

Dóczy könyve hat képet nyújt Arany életéből, megtoldva két kis tanulmánnyal. A hat kép közül az első kettő a költő gyermekkorából való, a második pár férfikorából, a harmadik kettő öregségéről. Ezekben az «életképek»-ben a szerző költött jeleneteket fest nagy epikusunk életének egy-egy mozzanatáról, de munkájában nem bízza magát merőben képzelete szárnyalására, hanem az irodalomtörténet adataira támaszkodik. A költő lelke mélyébe akar behatolni, oda, ahová a tudomány már nem juthat be, csak a művészi fantázia. Vállalkozása nem mindennapi, mert hiszen a tudós feladatát a költő eszközeivel akarja megoldani. Nagy ellenmondás van ebben a vállalkozásban, mert hiszen a tudós kiegészíti, összefüggésbe hozza, magasabb egységekbe fűzi az adatokat, a költő pedig alakítja. Az az *igazságot* akarja megállapítani, ez a *szépet* iparkodván megvalósítani, beéri a *valószerűséggel*. Dóczy egyszerre akarja mind a két célt elérni, azonban mivel elsősorban *valószerűségre* törekszik és nem *valóságra*, művét inkább a költő, mint a tudós alkotásának kell tekintenünk. Mégis a tudomány, az irodalomtörténet is talál értékeket könyvében. Dóczy jól ismeri Aranyt, műveit, levelezését, teljesen otthonos az Arany-irodalomban, amely-

nek anyagát lelkiismeretesen és — tegyük hozzá — igen ügyesen használja fel. Látszik, hogy nagy szeretettel mélyedt el Arany műveiben. Jól ismeri a legmagyarabb költőnk egyéniségét, emberi és költői vonásait, s így sikerült is elérnie célját: életképeit a valóságos mezébe öltöztetni.

A hat kép közül a legértékesebb *A körösi tanár* című.¹ A tanár-költő egy napjának lefolyását beszéli el, amely borusan kezdődik ugyan, de felderül Kemény Zsigmond, Gyulai Pál és Szilágyi Sándor látogatása következtében. Ebben a képben a legtöbb a való-elem — Arany János levelezését értékesíti a szerző — azért a leghatásosabb is. A szereplők jellemzése hű, a párbeszédetek természetesen perdülnek, valóságosak, bár a mi «szomorú éveink» hangulata ki-kicsillan az ábrázolt nagyjaink szavaiból. Általában Dóczy beleéli magát régi jeleseink lelkivilágába, jellelül gondos tanulmányainak és a valóhoz kapcsolódó fantáziájának, úgyhogy a tudomány szempontjából is elismeréssel kell ezeket a képeket fogadnunk.

Két kis tanulmány rekeszti be a művet. Az első, *Arany János neuraszténiája*, bár régi adatok alapján készült, nem egy helyes megállapítást tartalmaz, a másik a költő kritikusi működését ismerteti, találóan, ha nem is kimerítően. Itt csak az a megjegyzésünk, hogy a Schöpfung-féle kritikaelmélettel való vita nem zárójelbe való, hanem jegyzetbe.

CSÁSZÁR ERNŐ

Dugonics András szegedi monográfiája. Sajtó alá rendezte *Lugossi Döme.* Szeged, 1929. — 8-r. 32 l.

Eddig ismeretlen dolog volt, hogy Dugonics András nagyszombati egyetemi tanár korában meg akarta írni Szeged város monográfiáját. Lugossi a Nemzeti Múzeum Dugonics-Analectái között találta meg és onnan adja ki a *Connotationes nondum in ordinem redactae[de]libera et regia urbe Szegedina* c. jegyzeteket. A feljegyzések adatainak jórésze forrásokból vagy más forrásokból ismeretes, egyik-másika azonban önmagáért is érdekes. Ilyen a *Szegedi veszedelem* fordítása is. Minket csak mint Dugonics-adalék érdekel a kis füzet.

— LZ —

¹ Már 1922-ben is megjelent *Egy nap Arany János életéből* címmel.